מתני' לא בחיה. לבי ואיל: ולא בשחוטה. ואפי' (ב) שה שחוט: טריפה. (ג) שנתכוז רגליה מן הארכובה ולמעלה: בלאים. תיש הבא על הרחל: **רוי.** ספק חיה ספק בהמה: **מפני שהוא שה.** דבין רחל ובין (ד) עז קרויין שה: **נתנו לכהן.** הפטר חמור (ה) :

גמ' להן. בספק: **לכל השמות.** שבמשנתנו. הספק אינו בא עגל וחיה דכתיב (שמות יב) שה מן הכבשים ומן העזים ולא שחוט דבעינן שחיטה לשם פסח וכלאים נמי לא בכלאים אין קריבין לגבי מזבח כדקתני לקמן שור וכשב פרט לכלאים: **בן פקועה.** שנולדה חי בבהמה שחוטה: פלוגתא דר"מ ורבנן בפ' בהמה המקשה (חולין דף עד.): **בדיקולא.** קלחת. כלומר כשחוטה דמי ואין פודין בשחוטה: **או דלמא רו'.** וכל הנך אין פודין דאמר במתניתין אלא בשויין קאמרינן דאי בשויין אפי' בשלקי שרי: בן פקועה פסול לפסח דאינו קרב למזבח דתניא בפ' שני דשחיטת חולין (דף לח:) כי יולד (ו) פרט ליולא דופן: **שה מאי אהני ליה.** ומסתברא למעוטי בן פקועה דכשחוט דמי ולא שה הוא ותפלה מרבי' בעל מום ונקבה ובן שתי שניס דשה ניתנו: **בלאים.** דתרי מיני הוא פרקינן דקתני במתניתין ר"א מתיר בכלאים: **פרה שילדה מין עז אין פודין.** דעגל הוא: **בלאים** (ז) **פרקינן.** וכ"ש בנדמה ול"ל למיתנייה: **היא גופה אינטריכא ליה.** ולא משום (ח) דוקיא אתא: **בלאים הוא.** בתמיה. הא נדמה הוא: **למאי.** קאמר דשייה רבנן לנדמה כי בלאים: **אי לקדשים.** אלא יקרב לגבי מזבח ל"ל למתנייה לנדמה בכלאים כי היכי דפשיטא לן בכלאים פשיטא לן בנדמה: **אי לגבורה.** לאשמועי' דלא קדוש בגבורה (ט) ככלאים פשיטא דאך בכור שור כתיב והכא אימעוט: **אי.** למעט ממעשר כדי היכי דבכלאים לא מעשרין אף נדמה לא: פשיטא תרוייהו מחד קרא נפקי תתא תתא כתיב הכא תתא הכא [פס כב] ויקרא כז] וכתיב בקדשים תתא אמו [פס כב] מה התם נדמה ובכלאים לא כדממעטינן לעיל אף מעשר בכלאים ונדמה לא: **לפטר חמור.** דלא פרקינן ביה פטר חמור כי בלאים: **מקצת סימנים.** דאמו: **העברה העברה.** כתיב הכא [פס כז] יעבור תחת השבט וכתיב בגבור [שמות יג] והעברת פטר רחם מה בגבורה חייב כדאמרן ואם יש בו מקצת סימנין חייב אף מעשר נמי ליהוי חייב: **קמ"ל.** דדין בלאים אית ליה דתתא תתא גמר מקדשים כי היכי דלמזבח לא קרב כדאמר בריש פירקין (דף ג:) מום קבוע הוא לישחט עליו במעשר נמי לא קדוש: **פסולי המוקדשין.** שנפדו ויוצאין לחולין: **ליון דאמרי.** פטר חמור מותר בהנאה קודם פדיון חולין הוא הפטר חמור ויכול לפדותו בה לגיכא למימר איסור חל על איסור: **אין איסור.** פטר חמור חל על איסור דבהמת פסולי המוקדשין אית בה קדושה אפי' לאחר פדיון דאמרי בגיזה ועבודה ח): **דלא אפיס פדיונו.** שהשה הניתן תחתיו אין בו משום קדושה: **לבי ואיל.** כתיב בפסולי המוקדשין דכתיב (דברים יב) רק בכל אות נפשך וגו' ובפסולי המוקדשין מדבר [ספרי ראה יב טו]:

לר'

מתני' (א) אין אפודין לא בעגל ולא בחיה לא בשחוטה ולא בטריפה ולא בכלאים ולא בכוי ורבי אליעזר מתיר בכלאים מפני שהוא שה ואוסר בכוי מפני שהוא ספק נתנו לכהן (ב) אין הכהן רשאי לקיימו עד שיפריש שה תחתיו:

גמ' מתני' מני בן בג בג היא דתניא בן בג בג אומר נאמר כאן [1] שה ונאמר להלן [2] שה מה להלן פרט לכל השמות הללו אף כאן פרט לכל השמות הללו אי מה להלן (ג) זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה ת"ל תפדה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפי' כל הני נמי א"כ שה שה מאי אהני ליה (ד) איבעי' להו מהו לפדות בבן פקועה אליבא דר' מאיר לא תיבעי לך דכיון דאר"מ בן פקועה טעון שחיטה שה מעליא הוא אלא כי תבעי לך אליבא דרבנן [3] דאמרי שחיטת אמו מטהרתו כבישרא בדיקולא דמי או דלמא כיון דהשתא מיהא רהיט ואזיל שה קרינא ביה מר זוטרא אמר אין פודין ורב אשי אמר (ה) פודין א"ל רב אשי למר זוטרא מאי דעתיך דילפת מפסח אי מה להלן [7] זכר תמים ובן שנה אף כאן זכר תמים ובן שנה תפדה תפדה ריבה אי תפדה תפדה ריבה אפילו בן פקועה נמי א"כ שה שה מאי אהני ליה איבעיא להו מהו לפדות בנדמה אליבא דרבי אליעזר לא תיבעי לך השתא בכלאים פרקינן בנדמה מיבעיא כי תיבעי לך אליבא דרבנן בכלאים הוא דלא פרקינן בנדמה פרקינן או דלמא ל"ש ת"ש (ו) פרה שילדה מין עז אין פודין הא רחל שילדה מין עז פודין מני אילימא ר' אליעזר הא בכלאים נמי פרקינן אלא לאו רבנן היא לא לעולם ר' אליעזר היא גופה קמ"ל דפרה שילדה מין עז אין פודין לא תימא זיל אבתריה דידיה והאי עז מעליא הוא אלא זיל בתר אימיה והאי עגל הוא ת"ש דתני רבה בר שמואל איזהו כלאים רחל שילדה מין עז ואביו שה כלאים הוא נדמה הוא אלא איזהו דמי לכלאים דשוויה רבנן כי כלאים רחל שילדה מין עז ואביו שה למאי אי לקדשים מהיכא דממעטב כלאים מהתם ממעט נדמה דתניא [3] שור או כשב (ז) פרט לכלאים (ח) או עז פרט לנדמה (ט) אי לבכור [4] אך בכור שור אמר רחמנא (י) עד שיהא הוא שור ובכורו שור (יא) אלא למעשר [5] תחת תחת מקדשים גמר אלא לפטר חמור לא לעולם למעשר וכגון שיש בו מקצת סימנין מהו דתימא [6] העברה העברה מבכור גמר קמ"ל תחת תחת מקדשים גמר איבעיא להו מהו לפדות בפסולי המוקדשין אליבא דר"ש לא תיבעי לך כיון דאמר מותר בהנאה חולין הוא כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה דאמר אסור בהנאה מאי כיון דאסור בהנאה אין איסור חל על איסור או דלמא כיון דלא תפיס פדיונו אפקועי איסורא בעלמא הוא אמר רב מרי בריה דרב כהנא מי זוטר מאי דכתיב בהו [7] כצבי וכאיל מה צבי ואיל אין פודין אף פסולי המוקדשין אין פודין השתא דאתית להכי

ולמי

הוא מעורב ברוב (יב) אלא כשהאחד נוטה לצד חיוב או לצד פטור יותר מחבירו קרי ליה חיוב על פטור ועוד דכי משני קסבר אין קנין אבתר דקנה מן הממורח מן העובד כוכבים דרוב עמי הארץ מעבדים הן (יג) לא שייך אלא אחר מירוח ואין לתמוה (יד) לאחר סוגיא דמנחות מנא (טו) לן להש"ס דפליגי במירוח העובד כוכבים פוטר דלמא בית קנין ואין קנין פליגי י"ל א"כ קשה דר"מ (טז) דמדקאמר ר"מ (יז) תורמין משל כל על שלא כל א"כ קסבר אין קנין ובפ"ק דע"ז (דף כא.) דאמרי' יש קנין גבי אין משכירין להם שדות משום דמפקע להו ממעשר והא דמוקי (יח) ירושלמי בית קנין ואין קנין לטעם דלא מפרש טעמא דמתניתין דע"ז משום הפקעת מעשר ועוד יש לדקדק מדבי יהודה דאמר במנחות (דף סו:) תורמין משל כל על שלא כל ופ' (יט) המקבל (כ"מ דף קא.) קסבר יש קנין לפירוש ר"ת בהיא דהמקבל שדה אבותיו מן העובד כוכבים והיא דע"ז יש (כ) לפרש הפקעה בע"א: **רבי אליעזר** מתיר בכלאים. ר' אלעזר גרסינן ולא גרסינן רבי אליעזר וכן מוכח במרובה (כ"ק דף עמ.) דאמר ר' אלעזר (כא) דמתיר בכלאים (כב) מפני שהוא שה דאינו אלא להוציא כלאים למאי הלכתא ומשני לטמא שנולד מן הטהור ועיבורו מן הטמא ולא כר' יהושע דאי כר' יהושע משה כבשים ושה עזים נפקא וכל שכן דלא כר' אליעזר דשרי לעיל בפירקין (כג) אלמא דרבי אליעזר פליג על רבי אלעזר ור' אליעזר בר פלוגתיה דרבי יהושע: **קא** משמע לן תחת תחת (כד) משלמים גמר. וא"ת למה לי בבכור עד שיהא הוא שור ובכורו שור נילף העברה העברה ממעשר וי"ל משום דכתיב מקצת סימנין דומין לאמו לכך צריך למעט נדמה בהאי קרא דנשמע מינה אמאי קאי אך ומיהו לההוא תנא דממעטו לעיל נדמה מפטר חמור תרי זמני וגלי לן בקדושת דמים וה"ה לקדושת הגוף לפי טעם זה לא הוה מצי למדרש מקצת סימנים מאך ושמא נפקא ליה מקרא אחרינא: **מה צבי ואיל אין פודין וכו'.** עוד יש דרשא בפ' שני (לקמן דף טו.) מצבי ואיל דפטר להו ממתנות ואי לאו מיעוטא דקרא הוה שרי חלבו ופטר להו מאותו ואת בנו וא"ת (כה) היכי עבדינן כל הנך דרשות דפרק כל פסולי (לקמן דף נג.) אמר תלתא צבי ואיל כתיבי ומייתי כל חד למילתיה ולא דרשינן מינייהו הך דרשות כלל (כו) :

דלמי

לא תימא. דעז מעליא הוא ופודין בו אלא זיל בתר אימיה ועגל הוא ולא איירי בנדמה אלא בהאי גופא: אי זה כלאים רחל וכו' הכי תריץ ליה איזהו דומה לכלאים דאע"ג דלאו כלאים הוא דשוויה רבנן לאיסוריה ככלאים היינו רחל שילדה כמין עז דהאי לאו כלאים הוא אלא נדמה ואפילו הכי אסור בכלאים: דלמאי. קאמר דאסור בכלאים אי לקדשים לזבחים מאי קמ"ל דתני רבה בר שמואל (אי לקדשים דמס') הא לא איצטריך לאשמועינן דמהיכא קרא דממעט לכלאים מקדשים מהתם נמי אימעוט נדמה מקדשים דתניא שור או כשב וכו': ואי משום למעוטי נדמה מבכור הא נמי מקרא נפקא דכתיב אך בכור שור עד שיהא הוא שור ובכורו שור פרט לנדמה: ואי למעוטי ממעשר בהמה תחת תחת מקדשים גמר כתיב במעשר כל אשר יעבור תחת השבט וכתיב בקדשים תחת אמו מה התם פרט לנדמה אף במעשר נמי אלא לאו לפטר חמור איצטריך לאשמועינן דהא דתני רבה בר שמואל דאין פודין בנדמה ותפשוט מהכא: לא לעולם. לא תפשוט ולמעשר איצטריך למעוטי וכגון דיש בו מקצת סימן דומים לאמו: מהו דתימא. העברה העברה מבכור גמר כתיב במעשר כל אשר יעבור תחת השבט וכתיב בבכור והעברת כל פטר רחם מה גבי בכור אמרינן כי יש בו מקצת סימנין דומין לאמו חייב בבכורה אף במעשר נמי נימא דכי יש במקצת סימנין דליחייב במעשר: קמ"ל. דתני רבה בר שמואל דלא משום דתחת תחת מקדשים גמר: ואכתי לא ידעינן אי פודין אי לא פודין: פסולי המוקדשין. כגון בעל מום שנפדו כיון דאמר פטר חמור מותר בהנאה קודם פדייה חולין הוא שמותר בהנאה כחולין. ופרקינן בבהמה פסולי המוקדשין דכיון דמותר בהנאה אין קנאן איסור חל על איסור דפסולי המוקדשין יש כאן איסור גיזה ועבודה כדאמר בפרק דלקמן תזבח ולא גיזה בשר ולא חלב דהיינו עבודה חולב: אלא כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה וכו'. אין איסור פטר חמור דאסור בהנאה [חל] על איסור פסולי המוקדשים דאסור בגיזה ובעבודה הילכך אין פודין: או דילמא. כיון דלא אלים קדושת פטר חמור למיתפס פדיונו שיהא אסור בהנאה. והאי דחייבא רחמנא למיפרקיה אפקועי איסורין בעלמא הוא כדי שיהא ניתר פטר חמור בהנאה ולא שתהא חלה קדושתו על פדיונו. הכי נמי אין איסורו חלה כלל על איסורי פסולי המוקדשים ואין [כאן] איסור חל על איסור ופודין בבהמה פסולי המוקדשין: ומי זוטר מאי דכתיב בהו. בפסולי המוקדשין בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדיו כצבי וכאיל והאי הטמא היינו בעל מום. מה צבי ואיל אין פודין בו כדתנן אין פודין לא בחיה: השתא דאתית להכי

נדמה כמו או דכתיב גבי טביחה ומכירה (דהוה משמע) [כדמשמע] בפ' מרובה (דף עז) וא"ת ולשתוק מתרי או דכתיבי ומשור וכשב ועז ממעטינן כלאים ונדמה מתחת תחת דבכור וי"ל דאצטריך חד או למעט נדמה אף מקצת סימנים דומה לאמו דמרבינן גבי בכור ומדאצטריך למכתב מיהא חד או איצטריך למכתב אידך דלא נדרוש או לרבות כדמשמע בפרק מרובה וא"ת ולשתוק מבכור שור וכשב ושמעינן דנדמה לא קדיש מג"ש דתחת תחת מקדשים וי"ל כיון דאצטריך למכתב אך לרבות מקצת סימנין דומה לאמו כתב נמי בכור שור וכשב דאך לחודיה לא מצי למכתב. תוס' חיצוניות: (ג) אי לבכור אך בכור וכו' ובכורו שור ותו לא איכפת לן אי הוי כלאים או לא ותימה להר"מ מאיוורא דבפרק מרובה משמע דפשוט הוא למעט נדמה מבכור דקאמר אי לבכור תחת תחת יליף מקדשים אי נמי נדמה ממעט ליה כלאים מביעיא לכ"ע לפרש דאך בכור אמר רחמנא וא"כ פשוט לו למעט נדמה בכור מכלאים והיאך תלי נדמה בכלאים דקאמר שהוא ככלאים. תוס' חיצוניות: (ד) דאסירי בגיזה ועבודה. הלכך אין פודין או דלמא כיון דלא אלים קדושת פטר חמור למיתפס פדיונו שיהיה פדיונו אסור בהנאה והא דחייבה רחמנא למפרקיה אפקועי לאיסורא בעלמא הוא כדי להתיר הפטר חמור בהנאה ולא שתהיה קדושתו חלה על פדיונו הכי נמי (אין איסור חל על איסור פסולי המוקדשין) אין כאן איסור חל על איסור ופודין בבהמת פסולי המוקדשין דלא תפיס פדיונו וכו': (ה) אלא כשהאחד נוטה לצד חיוב או לצד פטור יותר מחבירו דפטור מטעם לקוח אפי' לפי' ר"ת ועוד מאי דקאמר שהיה לוקח מן העובד כוכבים אז קרי ליה חיוב על הפטור או הפטור על החיוב וכו': (ו) לא שייך אלא אחר מירוח וההיא דפרק השוכר את הפועלים דדרש כנפשך שבעך מה נפשך אתה אוכל ופטור אוכל ופטור מוקי לה בתאנה העומדת בגינה ונופה נוטה לחצר או לבית דבעל הבית עניני בתאנה ולוקח עניני במקחו ופריך ולוקח מדאורייתא מי מיחייב והתניא וכו' ומאי קשיא הא קודם מירוח מיירי דקא קני לה בעודה מחוברת בתאנה ועוד דע"כ קודם מירוח איירי דהא אין פועל אוכל בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר כדתנן התם והריב"ם מפרש איפכא מר"ת דלוקח קודם מירוח פטור אבל אם נתמרח ביד מוכר דחל עליו חיוב מעשר הו לא מיפטר בלקיחה והך דשמעתין יש לליישב כדפ' ויש לתמוה וכו': (ז) ר"א מתיר בכלאים וכו': (ח) אלמא דר"א פליג על ר' אליעזר בר פלוגתיה דר"י ומיהו נראה דדוקא קאמר דלא כר' יהושע אבל לר"א ניחא דלרבי יהושע דאסר ליה באכילה משה כשבים לא אצטריך בנין אב דרבא לומר שאין פודין בו אבל לר"א דשרי באכילה איצטריך שה דרבא לומר שאין פודין דילפינן משה דפסח אע"ג דלר"א שרי לפדות בשאר כלאים מפני שהוא שה ולא ילפינן ליה משה דפסח אלא מרבינן ליה מתפדה תפדה ה"מ בכלאים דכולו טהור אבל בכלאים כי הכא שנולד מן הטהור ועבורו מן הטמא אע"ג דשרי באכילה ילפינן משה דפסח ולא מרבינן ליה מתפדה דלענין פסח אפי' היה כולו דומה אמו לגמרי לא הוה מתכשר דכלאים גמור הוא וזה שנולד מן הטהור [ועיבורו מן הטמא] ככלאים דכבש ועז. כ"מ בתוס' כ"י:

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכוכרו שור אי למעשר: (ב) רש"י ד"ה ולא וכו' בשה: (ג) ד"ה טרפה כגון שנתמתכו: (ד) ד"ה נתנו וכו' תמור עצמו הס"ד: (ה) ד"ה בכלאים נמי פרקינן:

מוסף רש"י

אין פודין. פטר חמור, לא בעגל ולא בחיה. דשה כתיב (יומא מט:). לא בשחוטה. דשה שחוטה דלא שה קרינא בה (ב"ק עח). ולא בכלאים. משני מיני בהמות (שם) אי: דעז וכחל ואע"ג דמשני לדליו הוא שה (יומא שם). בכוי. מבהמה וחיה (ב"ק שם) דמיים ולבייה (יומא שם). מהו לפדות. פטר חמור, בבן פקועה. דשה בן ט' (ל"ל בן ה') מי הנמלא בבהמה שנשחטה, ובפסוח משוויו קניבעינא ליה, דאי בשויו קי"ל דאפילו בשלקי מפרקינן (חולין עד). כבישרא בדיקולא דמי. ומנן אין פודין בשחוטה (שם). דילפת מפסח. ופסח בבן פקועה פסול, דקי"ל בקדשים כי יולד פרט ליולא דופן (שם). מאי אהני ליה. ומקמבעיא דאפילו אמרינן דכבישרא בדיקולא הוא וכי מרבי בעל מום ונקבה קא מרבי (שם). פרט לבלאים. מן העז ומן הכבש (נדה מא.) בן רחל ותיש שפסול לקרבן, ומריבויא דלו דרים ליה (חולין לח:). פרט לנדמה. עז שילדה מתיים כמותה וכנה דומה לרחל (שם) דאינו דומה לא לאיבו ולא לאמו, שבא מאיל ורחל ודומה לעז (ב"ק עז:) אי: אינו ואמו מן העז והוא כבש (נדה מא.). אך בכור שור כו'. מדמלי למיכתב אך שור כשב ועז, דהא עניינא דבכור קמיסתעי, דכתיב לעיל מיניה כל פטר רחם וגו' ונקט בכולהו בכור, ש"מ עד שיהא הבכור כאמו ולא יהא דומה לאחר (לעיל הז).

שיטה מקובצת

(א) אין הכהן רשאי לקיימו אלא רשאי לעורפו עד שיפריש שה תחתיו דנחשדו כהנים וכו' אין לכהן בגוף פטר של ישראל שום היתר לר' יהודה דאסור בהנאה ולר"ש שעובר כל שעה שאינו פודהו כמו ישראל. תוס' חיצוניות: (ב) או עז פרט לנדמה. וא"ת תיפוק ליה דהוי מומא כדמשמע לעיל וי"ל דאצטריך לתמורה ואע"ג דחיילה על בעלת מום קבוע וא"ת ל"ל קרא תיפוק ליה דנילף בקדשים מבכור מג"ש דתחת תחת ויש לומר דאצטריך היכא דמקצת סימנים דומה לאמו דאז מחייב בבכורה וא"ת ולשתוק מאו למעט כלאים ושמעינן ליה מתחת תחת מבכור ובכור ידענן מכ"ש מנדמה או מבנין אב דרבא וי"ל דאי לא הוה כתיב אלא חד או הו"א דאתא לרבות נדמה כמו או דכתיב גבי טביחה ומכירה (דהוה משמע) [כדמשמע] בפ' מרובה (דף עז) וא"ת ולשתוק מתרי או דכתיבי ומשור וכשב ועז ממעטינן כלאים ונדמה מתחת תחת דבכור וי"ל דאצטריך חד או למעט נדמה אף מקצת סימנים דומה לאמו דמרבינן גבי בכור ומדאצטריך למכתב מיהא חד או איצטריך למכתב אידך דלא נדרוש או לרבות כדמשמע בפרק מרובה וא"ת ולשתוק מבכור שור וכשב ושמעינן דנדמה לא קדיש מג"ש דתחת תחת מקדשים וי"ל כיון דאצטריך למכתב אך לרבות מקצת סימנין דומה לאמו כתב נמי בכור שור וכשב דאך לחודיה לא מצי למכתב. תוס' חיצוניות: (ג) אי לבכור אך בכור וכו' ובכורו שור ותו לא איכפת לן אי הוי כלאים או לא ותימה להר"מ מאיוורא דבפרק מרובה משמע דפשוט הוא למעט נדמה מבכור דקאמר אי לבכור תחת תחת יליף מקדשים אי נמי נדמה ממעט ליה כלאים מביעיא לכ"ע לפרש דאך בכור אמר רחמנא וא"כ פשוט לו למעט נדמה בכור מכלאים והיאך תלי נדמה בכלאים דקאמר שהוא ככלאים. תוס' חיצוניות: (ד) דאסירי בגיזה ועבודה. הלכך אין פודין או דלמא כיון דלא אלים קדושת פטר חמור למיתפס פדיונו שיהיה פדיונו אסור בהנאה והא דחייבה רחמנא למפרקיה אפקועי לאיסורא בעלמא הוא כדי להתיר הפטר חמור בהנאה ולא שתהיה קדושתו חלה על פדיונו הכי נמי (אין איסור חל על איסור ופודין בבהמת פסולי המוקדשין דלא תפיס פדיונו וכו': (ה) אלא כשהאחד נוטה לצד חיוב או לצד פטור יותר מחבירו דפטור מטעם לקוח אפי' לפי' ר"ת ועוד מאי דקאמר שהיה לוקח מן העובד כוכבים אז קרי ליה חיוב על הפטור או הפטור על החיוב וכו': (ו) לא שייך אלא אחר מירוח וההיא דפרק השוכר את הפועלים דדרש כנפשך שבעך מה נפשך אתה אוכל ופטור אוכל ופטור מוקי לה בתאנה העומדת בגינה ונופה נוטה לחצר או לבית דבעל הבית עניני בתאנה ולוקח עניני במקחו ופריך ולוקח מדאורייתא מי מיחייב והתניא וכו' ומאי קשיא הא קודם מירוח מיירי דקא קני לה בעודה מחוברת בתאנה ועוד דע"כ קודם מירוח איירי דהא אין פועל אוכל בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר כדתנן התם והריב"ם מפרש איפכא מר"ת דלוקח קודם מירוח פטור אבל אם נתמרח ביד מוכר דחל עליו חיוב מעשר הו לא מיפטר בלקיחה והך דשמעתין יש לליישב כדפ' ויש לתמוה וכו': (ז) ר"א מתיר בכלאים וכו': (ח) אלמא דר"א פליג על ר' אליעזר בר פלוגתיה דר"י ומיהו נראה דדוקא קאמר דלא כר' יהושע אבל לר"א ניחא דלרבי יהושע דאסר ליה באכילה משה כשבים לא אצטריך בנין אב דרבא לומר שאין פודין בו אבל לר"א דשרי באכילה איצטריך שה דרבא לומר שאין פודין דילפינן משה דפסח אע"ג דלר"א שרי לפדות בשאר כלאים מפני שהוא שה ולא ילפינן ליה משה דפסח אלא מרבינן ליה מתפדה תפדה ה"מ בכלאים דכולו טהור אבל בכלאים כי הכא שנולד מן הטהור ועבורו מן הטמא אע"ג דשרי באכילה ילפינן משה דפסח ולא מרבינן ליה מתפדה דלענין פסח אפי' היה כולו דומה אמו לגמרי לא הוה מתכשר דכלאים גמור הוא וזה שנולד מן הטהור [ועיבורו מן הטמא] ככלאים דכבש ועז. כ"מ בתוס' כ"י:

עין משפט נר מצוה

סא א מיי' פי"ב מה"ל בכורים הל"ז סמג עשין קמה קמו טוש"ע י"ד סי' שכא סעי' ב:
סב ב מיי' פ"ה מה"ל מאכלות אסורות הל' יד טוש"ע י"ד סי' יג סעי' ב:
סג ג מיי' פי"ב מה"ל בכורים הלכה ט טוש"ע י"ד סימן שכא סעיף ד:
סד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף ג:
סה ה ומיי' פ"ב מה"ל בכורות הל"ו טוש"ע י"ד סי' שטו סעי' הז:

תורה אור השלם

1. וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בֶשֶׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ וְכֹל בְּכוֹר אָדָם בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה:
שמות יג יג
2. שֶׂה תְּמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים תִּקָּחוּ:
שמות יב ה
3. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַיְיָ: וְשׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב כֹּה כֹז
4. אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְּכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְּכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם אֶת דָּמָם תִּזְרֹק עַל הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת חֶלְבָּם תַּקְטִיר אִשֶּׁה לְרֵיחַ נִיחֹחַ לַיְיָ:
במדבר יח יז
5. וְכָל מַעֲשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַיְיָ:
ויקרא כז לב
6. וְהַעֲבַרְתָּ כָּל פֶּטֶר רָחֶם לַיְיָ וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַיְיָ:
שמות יג יב
7. רַק בְּכָל אַוַּת נַפְשְׁךָ תִּזְבַּח וְאָכַלְתָּ בָשָׂר כִּבְרַכַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן לְךָ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ הַטָּמֵא וְהַטָּהוֹר יֹאכְלֻנּוּ כְּצְבִי וְכָאַיָּל:
דברים יב טו

רבינו גרשום

ולא בטריפה. כגון שנתחכו רגליו מן הארכובה ולמעלה: ולא בכלאים. בשה הבא מעז ומרחל: ולא בכוי. הבא מן התיש ומן הצביה: ור' אליעזר מתיר בכלאים מפני שהוא שה. שאביו ואמו מין בהמה: נתנו לכהן. הפטר חמור: אין הכהן רשאי לקיימו. שלא יערפנו עד שיפריש הכהן שה תחתיו והוא שלו מפני גזרת הכתוב ואם לא תפדה וערפתו: נאמר כאן שה. תפדה בשה ונאמר להלן בפסח שה תמים זכר בן שנה: מה להלן פרט לכל השמות הללו. משום דפסח קדשים הוא ואמרינן גבי קדשים שור או כשב (לרבות) פרט לכלאים או עז פרט לנדמה כי יולד פרט ליוצא דופן: אף כאן. בהאי תפדה בשה פרט לכל השמות הללו: בן פקועה. שה חי שנמצא בבטן בהמה שחוטה: כבישרא בדיקולא דמי. וכשחוט הוא ואין פודין בו: דילפת שה שה מפסח ובפסח אמרינן פרט ליוצא דופן והיינו בן פקועה ומשום הכי אין פודין. אי מה להלן זכר כו': בנדמה. היינו שאביו איל ואמו רחל אלא שדומה למין אחר: בנדמה מיבעיא. שהרי אביו ואמו מין אחד: האי פרה שילדה מין עז אין פודין דאמרינן עגל הוא. הא רחל שילדה מאיל מין עז פודין בו. וש"מ דאית ליה דפודין בנדמה ב) מיבעיא: אמר לך רבי אלעזר מי קתני בבריית' רחל שילדה מין עז הא לא קתני לה בהדיא אלא למידק מינה הכי לרבי אלעזר אע"ג דאיכא למידק הכי הא לא איצטריך לאשמועינן דכיון דבכלאים פודין כ"ש בנדמה אלא האי גופיה ברייתא גופה אצטריך לאשמועי' דפרה שילדה מין עז אין פודין אותו:

ב) תוס' כ"ל לא לעולם כ"א מי קתני וכו':

ודאי לא תבעי לך. ע) נלמלה ולא נסמורה משמע דאסור לקנות בהמה טמאה כגון פטר חמור בפירות שביעית ומימה דאפי' רבנן לא אסרי בהנאת קמא (ב"ק קב.) משום ובכיסה אלא משום דבעינן דומיא דנלמלה שהנאתו וציעורו שוה ובהמה לנמלמה הוי הנאתו וציעורו שוה: **כיון** דא"ל מיטמא בו'. ואע"ג דיכול להפריש מעיסה אחרת אפילו של שביעית על זאת ומקיף שמיהן מ"מ הך לאו בת תלה היא ולא מלי לאפרושי מגופה הוי כמו מן החיוב על הפטור: **הכא** עיקר לשריפה. הקשה ר"ת גילף מעומר דעיקרו לשריפה. ואמר פ' כל קרבנות (מנחות ד' פד.) שומרי ספיחין בשביעית היו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ופריך היכי מייתי עומר מפירות שביעית נלמלה אמר רחמנא ולא לשריפה ואיכא קומץ שקרב לגבי מזבח ד) שאני התם דאמר קרא לדורותיכם י"ל לא יליפינן בכור מעומר דאיכא פירכי טובא מה לעומר שכן קרבן בכור ודומה שבת וטומאה ועוד פ"א לקיים עומר בשביעית אלא בפירות שביעית דבעינן כרמל אבל בכור וחלה מתקיים בשנה שביעית בבהמות אחרות ובפירות אחרים: **לאו** איתמר עלה אמר רבא דב"ע מעכשיו ה) אינו פדוי. לשון זה אינו נקמן פ' יש בכור (דף מט. ע"ש):

לר' שמעון נמי צבי ואיל כתיב בהו איבעיא להו מהו לפדות בבהמת שביעית ודאי לא תיבעי לך ו) לאכילה אמר רחמנא ז) ולא לסחורה כי תיבעי לך ספק ואליבא דרבי שמעון לא תיבעי לך דלית ליה ספק כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה מאי כיון דמפריש טלה והוא לעצמו לאכלה קרינא ביה או דילמא כיון דכמה דלא מפקע איסוריה לא מישתרי כסחורה דמי ת"ש דא"ר חסדא בהמת שביעית א"אין פודין בה את הודאי אבל פודין בה את הספק ואמר רב חסדא ב"בהמת שביעית פטורה מן הבכורה ג"וחייבת במתנות פטורה מן הבכורה לאכלה אמר רחמנא ד) ולא לשריפה וחייבת במתנות דלאכלה קרינא בה מיתיבי ה) ו"האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה ואמאי כיון דאילו מטמיא בת שריפה היא לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה שאני הכא דכתיב [1] לדורותיכם תנ"ה מנין לאוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה שחייב מיתה שנאמר לדורותיכם ולגמר מינה התם עיקר לאכילה הכא עיקר לשריפה: נתנו לכהן כו': תנינא להא דת"ר ז"ישראל שהיה לו פטר חמור בתוך ביתו ואמר לו הכהן תנהו לי ואני אפדהו הרי זה לא יתנו לו אא"כ פדאו בפניו א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה זאת אומרת נחשדו הכהנים על פטרי חמורים פשיטא מהו דתימא ה"מ היכא דמחזק לן דמיקרי אבל בסתמא לא ח) קמ"ל דמורה בה היתירא: **מתני'** המפריש פדיון פטר חמור ומת רבי אליעזר אומר ט) חייבין באחריותו כחמש סלעים של בן וחכ"א י"אין חייבין באחריותו כפדיון מעשר שני י) העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שמת שאין כאן לכהן כלום מת פטר חמור ג) ר"א אומר יקבר ומותר בהנאתו של טלה וחכ"א א"צ להקבר וטלה לכהן: **גמ'** אמר רב יוסף מ"ט דר' אליעזר דכתיב [2] אך פדה תפדה וגו' מה בכור אדם חייב באחריותו אף בכור בהמה טמאה חייב באחריותו א"ל אביי ז) אי מה בכור אדם מותר בהנאה אף בכור בהמה טמאה מותר וכי תימא ה"נ והתנן מת פטר חמור רבי אליעזר אומר יקבר מאי יקבר לאו יאדאסור בהנאה לא יקבר כבכור אדם אלא אדם בכור הוא דבעי קבורה פשוט לא בעי קבורה ועוד תניא מודה ר' אליעזר ב"בישראל שיש לו ספק פטר חמור בתוך ביתו שמפריש טלה עליו והוא שלו ו) אלא אמר רבא אמר קרא אך פדה תפדה לפדייה הקשיתיו ולא לדבר אחר ז) תנן התם הערכין בשעתן ופדיון הבן אחר שלשים יום פדיון פטר חמור לאלתר ופדיון פטר חמור לאלתר ורמינהי ח"אין בערכין יובפדיון הבן יובנזירות יובפטר חמור פחות משלשים ומוסיפין עד עולם ט) אר"נ לומר שאם פדאו פדוי מכלל דבנו אם פדאו אינו פדוי והאיתמר ט) הפודה את בנו בתוך ל' יום רב אמר ט"בנו פדוי לאו איתמר עלה אמר רבא דב"ע מעכשיו י"אין בנו פדוי רב

ואכל: **מופר בהנאה.** קודם פדיונו: **יקבר בכבוד אדם.** לא משום דאסור בהנאה אלא משום דאיתקש לבכור אדם ומתם בכור אדם ניתן לקבורה: **מודה ר"א.** אע"ג דבודאי פטר חמור ס"ל דכל כמה דלא מטי פטרי ט) חמור ליד כהן לא מיפריק מודה הוא בספק אע"ג לתת פדיון לכהן אלא מפריש כו'. ומדמלריך לאפרושי טלה לאפקועי איסוריה איסוריה מכלל דס"ל פטר חמור אסור בהנאה: **לפדייה הקשתיו.** בכור בהמה טמאה לבכור אדם שיתחייב באחריות פדיונו ולא לדבר אחר להנאה: **הערכין בשעתן.** אם היה מבן חדש עד חמש שנים בשעת שאמר ערכי עלי מ) והמתין אלא נתנו עד שיהא בן שש שיש לו ערך אחר כדכתיב בפרשת ערכין (ויקרא כז) אפי' הכי לא יהיב אלא כשעה שהעריך: **אחר שלשים.** כדכתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש וגו': **ופדיון פטר חמור לאלתר.** בתמיה: **אין בערכין פחות מבן שלשים.** אינו נערך כדכתיב בפרשה: **ובנזירות.** אם נזירות שלשים יום כדכתיב (במדבר ו) קודש נ) יהיה יהיה בגימטריא שלשים הוו [נזיר ה.]: **ומוסיפין.** שיש ערך לכל זמן שהוא עומד בו כדכתיב בפרשה וכן נזיר נודר בנזיר ארבעה וחמשה שנים ואם המתין מפדיון בנו ומפדיון פטר חמורו כמה שנים עדיין יכול לפדותו ואינו נותן יותר: **לומר שאם פדאו פדוי.** הא דקתני לעיל פדיון פטר חמור לאלתר שאם פדאו לאלתר ס) [פדוי] אבל עיקר מצות פדייה לא מקייים: **מכלל דבנו.** מדאוקמתא ליה בדיעבד וקתני הבן אחר שלשים מכלל דאם פדאו בתוך שלשים אינו פדוי: **והאיתמר.** בפ' יש בכור (נחלה (לקמן דף מט.): **דא"ע מעכשיו.** היכא דאמר ליה מעכשיו יחול פדיון זה אינו פדוי כי פליגי היכא דאמר עכשיו אני נותן מעות והפדיון לא יחול עד לאחר שלשים יום: רב

לר' שמעון נמי. אע"ג דשרי פטר חמור בהנאה [מ:] אין פודין אותו בספק המוקדשין לגבי ואיל כתיב בהו [בפרשה יב]: **בבהמת שביעית.** בהמה שניקחה בפירות שביעית: **ודאי לא תיבעי לך.** פטר חמור ודאי לא תיבעי לך דכיון דבעי למיתב פדיונו לכהן לא פריק ליה דלאכלה אמר רחמנא ולא לסחורה ונמלא זה קונה חמור בפירות שביעית שאינו ראוי לאכילה: **ספק.** כגון שילדה אמו זכר ונקבה דאמר במתני' [מ.] מפרים טלה והוא לעצמו: **ואליבא דרבי שמעון לא תיבעי לך.** דלדידיה לא מיתבעי לאפרושי טלה לאפקועי איסוריה אי לא יהיב ליה לכהן דהא ר"ש מתיר פטר חמור בהנאה: **אם הודאי.** פטר חמור ודאי משום דבעי ליתנו לכהן והוא סחורה: **במתנות.** זרוע ולחיים והקיבה: **לשריפה.** ואי מיחייב בבכור סלקי אימורים לגבוה ט): חלה טמאה אין לה תקנה אלא שריפה דהאוכל תרומה טמאה ° חייב מיתה: **ואמאי.** מיחייב עיסת שביעית בשביעית בחלה: **לדורותיכם.** כתיב בחלה [במדבר טו] משמע אפי' בשביעית וכתיב (שם) מראשית עריסותיכם וגו': **הניא נמי הכי.** דטעמא משום דלדורותיכם כתיב בהו: **וליגמר מינה.** דלא אמר לאכלה ולא לשריפה ותתחייב בהמת שביעית בבכורה: **הכא.** גבי חלה עיקר הפרשתה לאכילה דאינה בשריפה אא"כ נטמאת: י) **נקיימו.** אפי' שעה אחת: **נחשדו.** שעובדין בהן בלא פדיון: **פשיטא.** דודאי מהכא שמעינן לה: **מהו דתימא הני מילי.** דלא יתנו היכא דמיקרי חשוד שראינהו שנחשד בדבר. ל"א דמיקרי דחזינן ליה דאיתרמי ועבד עבודה בפטר חמור קודם פדיון: **דמורה בה היתירא.** דקסבר כיון דשה שיפרים תמתין יהא שלי למה לי לפדותו: **מתני' לחמש סלעים של פדיון הבן.** דאמר בפ' יש בכור לנחלה (לקמן דף נא.) דחייב באחריותו: **לפדיון מעשר שני.** דאם אבדו אינו חייב באחריותו (א) כרבנן: **מת פטר חמור.** לאחר שהפרים הפדיון ועדיין לא נתנו לכהן: **רבי אליעזר אומר יקבר.** (ב) דואיל והוא חייב באחריו' הטלה כמאן דלא אפרשיה דמי ומותר לישראל בהנאתו של טלה כמי שלא הפרישו: **א"ל להקבר.** דמעידנא דאפרשיה לטלה קם ליה ברשות כהן ופטר חמור פדוי: **גבו' חייב באחריותו.** אם הפרים פדיונו

מודה ר"א. אע"ג דבודאי פטר חמור ס"ל דכל כמה דלא מטי פטרי ט) חמור ליד כהן לא מיפריק מודה הוא בספק אע"ל לתת פדיון לכהן אלא מפריש כו'. ומדמלריך לאפרושי טלה לאפקועי איסוריה מכלל דס"ל פטר חמור אסור בהנאה: **לפדייה הקשתיו.** בכור בהמה טמאה לבכור אדם שיתחייב באחריות פדיונו ולא לדבר אחר להנאה: **הערכין בשעתן.** אם היה מבן חדש עד חמש שנים בשעת שאמר ערכי עלי מ) והמתין אלא נתנו עד שיהא בן שש שיש לו ערך אחר כדכתיב בפרשת ערכין (ויקרא כז) אפי' הכי לא יהיב אלא כשעה שהעריך: **אחר שלשים.** כדכתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש וגו': **ופדיון פטר חמור לאלתר.** בתמיה: **אין בערכין פחות מבן שלשים.** אינו נערך כדכתיב בפרשה: **ובנזירות.** אם נזירות שלשים יום כדכתיב (במדבר ו) קודש נ) יהיה יהיה בגימטריא שלשים הוו [נזיר ה.]: **ומוסיפין.** שיש ערך לכל זמן שהוא עומד בו כדכתיב בפרשה וכן נזיר נודר בנזיר ארבעה וחמשה שנים ואם המתין מפדיון בנו ומפדיון פטר חמורו כמה שנים עדיין יכול לפדותו ואינו נותן יותר: **לומר שאם פדאו פדוי.** הא דקתני לעיל פדיון פטר חמור לאלתר שאם פדאו לאלתר ס) [פדוי] אבל עיקר מצות פדייה לא מקייים: **מכלל דבנו.** מדאוקמתא ליה בדיעבד וקתני הבן אחר שלשים מכלל דאם פדאו בתוך שלשים אינו פדוי: **והאיתמר.** בפ' יש בכור לנחלה (לקמן דף מט.): **דא"ע מעכשיו.** היכא דאמר ליה מעכשיו יחול פדיון זה אינו פדוי כי פליגי היכא דאמר עכשיו אני נותן מעות והפדיון לא יחול עד לאחר שלשים יום: רב

פודין בו את הספק. דלא כסחורה גמורה הוא דלא הוי [אלא] ספק: ואמר רב חסדא. פטורה מן הבכורה לאכלה אמר רחמנא ולא לשרפה ואלו אמורין דבכור לשרפה קיימי וחייבת במתנות בזרוע ולחיים דלאכילה קיימי קמ"ל מיהא ברייתא דרב חסדא דפודין בו את הספק: עד שלא הורמה החלה חייב מיתה. דכתיב ולא תשא עליו חטא וגו': ואמאי. חייב מיתה כיון דאילו מיטמיא החלה בשרפה קיימא ולאכלה אמר רחמנא ולא לשרפה והא חלה לא לייחיב עלה כיון דיש בה דין שרפה כי היכי דפטרת לה מן הבכורה הואיל ואימורין לשרפה קיימי: הא לא קשיא דאמאי חייב מיתה בשביעית דכתיב גבי חלה לדורותיכם כתיב תתנו לה' תרומה לדורותיכם. דלעולם נוהגת איסורה אפילו בשביעית: ולגמר מינה מחלה לבכורה שתהא נמי חייבת בבכורה: לא דמי התם נמי משום הכי חייב עלה מיתה משום דעיקר חלה לאכילה קאי לכהן ולא לטמאה לשרפה: הכא. גבי בכור עיקר אימורין לשרפה קיימי ולא לאכילה הלכך פטור מן הבכורה דלאכלה אמר רחמנא ולא לשרפה: תנינא לה. במתניתי' נמי להא ברייתא דת"ר משום דעיקר היא: אלא אם כן פדאו. הכהן בפניו: זאת אומרת. מדקאמר אא"כ פדאו בפניו ש"מ דנחשדו הכהנים על פיטרי חמורים שלא יהו פודין אותן: פשיטא. דבברייתא חזינן בפירוש דנחשדו ומאי קמ"ל רב נחמן: מהו דתימא. אי לאו דרב נחמן הוה אמינא הני מילי דלא יתנו לו אא"כ פדאו בפניו היכא דמחזק לן בההוא דלא הוי חכם כ"כ ומיקרי ועביד ביה עבודה קודם שיפדנו: אבל בסתמא. היכא דלא מוחזק לן אימא אין צריך לפדותו בפניו דלא נחשדו: משום דמורו ביה היתירא דאמר מה צורך לי לפדותו והלא כשאפדנו יהיה השה שלי ולא משגח לפדותו הלכך לא יתננו לו אא"כ פדאו בפניו: המפריש פדיון פטר חמור ומת. קודם שבא ליד כהן חייב ישראל באחריותו ליתן לו פדיון אחר כחמש סלעים של בן. כדתנן בפרק יש בכור לנחלה המפריש פדיון בנו ואבד חייב באחריותו שנאמר אך פדה תפדה: וחכ"א אין חייב באחריותו כפדיון מעשר שני מה מעשר שני אם אבד פדיונו אין חייב באחריותו דשלו הוא אלא שצריך להעלותו ולאוכלו בירושלים בשיש לו מעלה ואם לאו פטור אף פדיון בכור אין חייב באחריותו העיד ר' יהושע וכולה כחכמים: מת פטר חמור. קודם שבא טלה ליד כהן: רבי אליעזר אומר יקבר. דאסור בהנאה כמתחילה: ומותר. ישראל בהנאה של טלה: וחכ"א אינו צריך ליקבר. ומותר בהנאת עורו ונבילתו: וטלה לכהן. דמעידנא דאפרשיה ברשותיה דכהן קאי: א"ל אביי. הואיל ומקיש לבכור אדם לקיש נמי לכולה מילתא. ולימא אי מה בכור אדם מותר בהנאת מלאכתו אף בכור בהמה טמאה נמי: וכי תימא הכי נמי והתנן מת וכו'. לא לעולם מותר נמי בהנאה מאי יקבר דקאמר לאו משום דאסור בהנאה אלא הואיל ומקישו לבכור אדם יקבר נמי כבכור אדם: אלא מעתה בכור אדם הוא דבעי קבורה כלומר אי משום הכי אמר יקבר דלא אסור בהנאה הוא אלא דבעי קבורה לימא יקבר כאדם אלא מדאמר יקבר ש"מ דאסור בהנאה: ועוד תניא מודה רבי אליעזר. שמפריש עליו טלה והוא שלו אלמא דאי לא מפריש אסור בהנאה וכ"ש פטר חמור ודאי. ומדלא אקשי להנאה לא תקיש נמי לאחריות: אמר רבא. לעולם לפדיה לאחריות אקשינן ליה ולא להנאה וגופיה קא דשמעינן לה דכתיב אך פדה תפדה לפדייה הקשתיו לבכור אדם ולא לדבר אחר להנאה: הערכין בשעתן. שאם הערך קטן ואח"כ הגדיל אין חייב ליתן אלא כשעה שהעריכו ופדיון הבן אינו חייב ליתנו אלא אחר שלשים דעד שלשים חיישינן שלא יהא נפל: ופטר חמור לאלתר פודין אותו אפי' בתוך שלשים. ורמינהי אין בערכין דפחות מחודש אין לו ערך. ואין נזירות פחות מל' דכתיב קדוש יהיה בגימטריא ל' ופדיון הבן ופדיון פטר חמור אין פחות משלשים יום: ומוסיפין עד עולם. דלאחר ל' ולמעלה יכול להעריכו עד עולם ויש בו תוספת ערך כשהוא גדול: ובנזירות. דאם רצה להוסיף על ל' כמה שירצה עד עולם שרי. ופדיון הבן ופטר חמור משלשים ולמעלה יכול לפדותן עד עולם. והיינו ומוסיפין עלהן. אבל בפדיונן אין תוספת דמים דכמה שיתן כשהן שלשים יום כך יתן בכל זמן שרוצה לפדותן. אלמא דאין פודין פטר חמור פחות משלשים יום: אמר רב נחמן אמר רב מאי לאלתר דקאמר לומר שאם פדאו לאלתר פטור דאיעבד: מכלל. דדבנן דברייתא דאין בערכין סברי דאם פדאו אינו פדוי דאיעבד. והא איתמר כו' א"כ מאי בינייהו וליכא לתרוצי כדקאמרת לומר שאם פדאו פדוי לעולם כדתרצינן ודקא קשיא והא איתמר הפודה כו' הא איתמר עלה דההוא דכולי עלמא מעכשיו כלומר אמר בתוך שלשים הרי זה פדיונו שיהא פדוי מעכשיו קודם שלשים אין בנו פדוי אפי' דיעבד משום דכי אמר מעכשיו דמי כמאן דהשתא נמי ליהוי מצותיה ולא הוה עד שלשים אלמא דרבנן סברי אם פדאו אינו פדוי:

עין משפט נר מצוה

סה א מיי' פי"ב מהל' בכורים הלכה יא:
סו ב מיי' פ"ס מהלכות בכורות הלכה ט:
סז ג מיי' פ"ס מהלכות בכורים הלכה מ:
סח ד מיי' פ"ו שם הלכה ד:
ה [מיי' פי"ב שם הל"ד טוש"ע י"ד סי' שכא סעיף מ]:
סט ו מיי' שם הלכה ה סמג עשין קמה קמו טוש"ע שם סעיף ו:
ע ז מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף מ:
עא ח מיי' שם הל' יט כא כב טוש"ע שם סעי' י:
עב ט מיי' פ"א מהל' ערכין הלכה ג:
עג י מיי' פי"א מהל' בכורים הלכה יח טוש"ע י"ד סימן שה סעיף יא:
עד כ מיי' פ"ג מהל' מזיקין הלכה ח:
עה ל מיי' פי"ב מהל' בכורים הלכה ו:
עו מ נ מיי' פי"א שם הל' יח טוש"ע שם סעיף יג:

מוסף רש"י

מעכשיו אין בנו פדוי. אי אמר ליה מעכשיו יהא בנו פדוי לאו פדיון הוא, אלא מתנה בעלמא, דהא כתוב לבשים לא שייכא פדיה (לקמן מט.).
הדרן עלך הלוקח עובר חמורו

שיטה מקובצת

ח) קמ"ל דמורה בה היתירא. קשיא לי ישראל נמי כי מפריש טלה והוא לעצמו מורה בה היתירא ונראה לי דכיון דעפ"י ב"ד עושה והוא מעכבו על פיהם (חסר כאן). תוס' חיצוניות:
ט) ר"א אומר חייב באחריותן ונרוך להפריש טלה אחר כמו פדיון ה' סלעים של בן. דנפקא לן בגמ' תפדה תפדה ריבה אבל ודאי אם מת הפטר חמור של ישראל אינו חייב לפדותו בשום דבר ואע"ג דגבי פדיון ודאי אם מת אחר שלשים יום חייב ליתן ה' סלעים לענין זה לא מקשינן לבן משום דהתם חוב הוא שהטיל הכתוב על האב אבל הכא אי בעי ישראל ערוך ליה לחמור ואינו חייב לכהן כלום אם ירצה: וחכ"א אין חייב באחריותו דמסתבר דפטור בפדיון כמעשר שני ולא מקשי פדיון לבן: ג) מת פטר חמור לאחר שהפריש טלה ולא הספיק ליתנו לכהן ר"א אומר יקבר. דאזיל לטעמיה דאמר אין הפדיון פדיון עד דמטי ליד כהן ויקבר דסבר כרבי יהודה דאמר אסור בהנאה: ז) אי מה בכור אדם מותר בהנאה וכו'. והקשה הרב אלחנן דאמאי לא פרכינן לעיל הכי בריש פרקין גבי הא דקאמר דפטרי כהנים ולוים פטורין מפדיון פטר חמור ואמאי לא קאמר מהיקשא דמקיש להו הכא לבכור אדם ונראה לן דשאני הכא דדמי טפי להדדי דמקשינן גוף הבכור בהמה טמאה עצמו לבכור אדם אבל התם לא מקיש להו אלא מפדיון וכן נמי משמע בסמוך גבי הא דקאמר ר' אלעזר דמקיש וכו' ומקשינן דיש לתמוה דלר"א דמקיש פדיון פטר לבכור אדם תקשי ליה נמי אי מה בכור אדם וכו' ע"כ נראה לן דיש חילוק בין הקיש של גוף הבכורות להקיש פדיון ולכן לא פריך אי בכור אדם וכו' והאי חילוקא לא נהירא דהא משמע דוקא בפדיון חייב באחריותו אבל אם מת הפטר חמור פטור וטעמא כדמפרש ונראה לן דלעיל לא שייך למפרך כן דלא מקיש דיני הבכורות להדדי רק לחייב הבכור בהמה טמאה (חסר כאן) מקצת מבכור אדם: פ) אמר ר"נ לומר שאם פדאו וכו' ושינויא כרבנן נמי אתי ולענין הא גמירי שפיר למצוה פטר חמור מפדיון הבן. תוס' חיצוניות:

מסורת הש"ס

א) [נלמלה ויקרא רבה], ב) [נ"ז סב.], ג) [מנחות פד.], ד) שביעית פ"ט מ"ט, ה) עדיות פ"ז מ"ח, ו) [מיכא אלא צריך מוכן ומזלקוט ליתמא], ז) [במשנה נלמלה מלאתי ודע דבכ"מ פי"ב מהל' בכורים דין ו' העתיק תניא וכו'], ח) [לקמן מט.], ט) אא"כ הס"ד ואמ"כ מה"ד בת שריפה היא דאלה טמאה אין (נס [לה] תקנה. ל"ק, י) שיך למתניתין, כ) פדאו בפניו דאינו דשאי לקיימו אפי' כו'. ל"ק, ל) [בדיון פטר רש"ש], מ) [בשנה שאמר אמר עכלו עלי רש"ש], נ) בפסוק כתוב קדוש, ס) נ' יעב"ץ, ע) [נלמלה אמר רחמנא ולא. ל"ק], פ) ומשני אמר קרא לדורותיכם וי"ל. ל"ק, צ) אין בנו פדוי. ל"ק,

תורה אור השלם

1. מֵרֵאשִׁית עֲרֹסֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לֵיֶי תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם:
במדבר טו כא
2. כָּל פֶּטֶר רֶחֶם לְכָל בָּשָׂר אֲשֶׁר יַקְרִיבוּ לַיֶי בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה יִהְיֶה לָךְ אַךְ פְּדֹה תִפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה:
במדבר יח טו

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כפדיון מעשר וכו' בתמריוון הס"ד וא"כ מ"ה שאין כאן להכן כלום שאין חייב באחריותו כרבנן: (ב) ד"ה רבי אליעזר וכו' דהואיל:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה חלה טמאה וכו' חייב מיתה. תמיהני הא חלה טמאה הוא לא נעשה. וכזה תמוה על תוס' ע"ז סו ע"ב ד"ה אבל ועי' רש"י יבמות ל ע"א ד"ה תרומה טמאה:

רבינו גרשום

אפילו לר' שמעון נמי דשרי בהנאה אפ' הכי אין פודין דצבי ואיל כתי' בהו: בבהמת שביעית בשה שקנוי מפירות שביעית: ודאי פטר חמור לא תבעי לך דאין פודין בבהמת שביעית דלאכלה אמר רחמנא והבהמה יש לה מן הפירות ולא לסחורה. דהיינו סחורה שפודה הפטר חמור בהאי שה: כי תבעי לך ספק. אם יכול לפדות בה ספק פטר חמור: ואליבא דר' שמעון דלית ליה ספק ברישא דשמעתין וכיון דלעצמו הוא למה לי לאפרושי וכו'. ואמרינן [לעיל] מתניתין ר' יהודה היא דתני כו'. ור"ש מתיר קס"ד דר' שמעון מתיר דלא צריך לאפרושי כלל הואיל וספק הוא: לא תבעי לך. דמותר לפדות דהא לאו סחורה היא דבלא פדיון נמי הוה מותר: כי תבעי לך אליבא דר' יהודה. דמצריך לאפרושי לאפקועיה איסוריה: מאי כיון דמפריש טלה והוא לעצמו לאכלה קרינן ביה הואיל ולעצמו הוא: או דלמא כיון דכמה דלא מפקע לאיסור בהאי מי שרי ליה האי פטר חמור בהנאה וכסחורה דמי שקונה הנאתו בהאי שה ואסור: אין פודין בה את הודאי. פטר חמור דהיינו סחורה: אבל

לר' שמעון נמי צבי ואיל כתיב בהו איבעיא להו מהו לפדות בבהמת שביעית ודאי לא תיבעי לך לאכילה אמר רחמנא ולא לסחורה כי תיבעי לך ספק ואליבא דרבי שמעון לא תיבעי לך דלית ליה ספק כי תיבעי לך אליבא דרבי יהודה מאי כיון דמפריש טלה והוא לעצמו לאכלה קרינא ביה או דילמא כיון דכמה דלא מפקע איסוריה לא מישתרי כסחורה דמי ת"ש דא"ר חסדא בהמת שביעית אין פודין בה את הודאי אבל פודין בה את הספק ואמר רב חסדא בהמת שביעית פטורה מן הבכורה וחייבת במתנות דלאכלה קרינא בה מיתיבי האוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה חייב מיתה ואמאי כיון דאילו מטמיא בת שריפה היא לאכלה אמר רחמנא ולא לשריפה שאני הכא דכתיב לדורותיכם תנ"ה מנין לאוכל מעיסת שביעית עד שלא הורמה חלתה שחייב מיתה שנאמר לדורותיכם ולגמר מינה התם עיקר לאכילה הכא עיקר לשריפה: נתנו לכהן כו': תנינא להא דת"ר ישראל שהיה לו פטר חמור בתוך ביתו ואמר לו הכהן תנהו לי ואני אפדהו הרי זה לא יתנו לו אא"כ פדאו בפניו א"ר נחמן אמר רבה בר אבוה זאת אומרת נחשדו הכהנים על פטרי חמורים פשיטא מהו דתימא ה"מ היכא דמחזק לן דמיקרי אבל בסתמא לא קמ"ל דמורה בה היתירא: מתני' המפריש פדיון פטר חמור ומת רבי אליעזר אומר חייבין באחריותו כחמש סלעים של בן וחכ"א אין חייבין באחריותו כפדיון מעשר שני העיד רבי יהושע ורבי צדוק על פדיון פטר חמור שמת שאין כאן לכהן כלום מת פטר חמור ר"א אומר יקבר ומותר בהנאתו של טלה וחכ"א א"צ להקבר וטלה לכהן: גמ' אמר רב יוסף מ"ט דר' אליעזר דכתיב אך פדה תפדה וגו' מה בכור אדם חייב באחריותו אף בכור בהמה טמאה חייב באחריותו א"ל אביי אי מה בכור אדם מותר בהנאה אף בכור בהמה טמאה מותר וכי תימא ה"נ והתנן מת פטר חמור רבי אליעזר אומר יקבר מאי יקבר לאו דאסור בהנאה לא יקבר כבכור אדם אלא אדם בכור הוא דבעי קבורה פשוט לא בעי קבורה ועוד תניא מודה ר' אליעזר בישראל שיש לו ספק פטר חמור בתוך ביתו שמפריש טלה עליו והוא שלו אלא אמר רבא אמר קרא אך פדה תפדה לפדייה הקשיתיו ולא לדבר אחר תנן התם הערכין בשעתן ופדיון הבן אחר שלשים יום פדיון פטר חמור לאלתר ופדיון פטר חמור לאלתר ורמינהי אין בערכין דפחות משלשים ומוסיפין עד עולם אר"נ לומר שאם פדאו פדוי מכלל דבנו אם פדאו אינו פדוי והאיתמר הפודה את בנו בתוך ל' יום רב אמר בנו פדוי לאו איתמר עלה אמר רבא דב"ע מעכשיו אין בנו פדוי רב

מודה ר"א. אע"ג דבודאי פטר חמור ס"ל דכל כמה דלא מטי פטרי חמור ליד כהן לא מיפריק מודה הוא בספק אע"ל לתת פדיון לכהן אלא מפריש כו'. ומדמלריך לאפרושי טלה לאפקועי איסוריה מכלל דס"ל פטר חמור אסור בהנאה: **לפדייה הקשתיו.** בכור בהמה טמאה לבכור אדם שיתחייב באחריות פדיונו ולא לדבר אחר להנאה: **הערכין בשעתן.** אם היה מבן חדש עד חמש שנים בשעת שאמר ערכי עלי מ) והמתין אלא נתנו עד שיהא בן שש שיש לו ערך אחר כדכתיב בפרשת ערכין (ויקרא כז) אפי' הכי לא יהיב אלא כשעה שהעריך: **אחר שלשים.** כדכתיב (במדבר יח) ופדויו מבן חדש וגו': **ופדיון פטר חמור לאלתר.** בתמיה: **אין בערכין פחות מבן שלשים.** אינו נערך כדכתיב בפרשה: **ובנזירות.** אם נזירות שלשים יום כדכתיב (במדבר ו) קודש נ) יהיה יהיה בגימטריא שלשים הוו [נזיר ה.]: **ומוסיפין.** שיש ערך לכל זמן שהוא עומד בו כדכתיב בפרשה וכן נזיר נודר בנזיר ארבעה וחמשה שנים ואם המתין מפדיון בנו ומפדיון פטר חמורו כמה שנים עדיין יכול לפדותו ואינו נותן יותר: **לומר שאם פדאו פדוי.** הא דקתני לעיל פדיון פטר חמור לאלתר שאם פדאו לאלתר ס) [פדוי] אבל עיקר מצות פדייה לא מקייים: **מכלל דבנו.** מדאוקמתא ליה בדיעבד וקתני הבן אחר שלשים מכלל דאם פדאו בתוך שלשים אינו פדוי: **והאיתמר.** בפ' יש בכור לנחלה (לקמן דף מט.): **דא"ע מעכשיו.** היכא דאמר ליה מעכשיו יחול פדיון זה אינו פדוי כי פליגי היכא דאמר עכשיו אני נותן מעות והפדיון לא יחול עד לאחר שלשים יום: רב

דמי כמאן דהשתא נמי ליהוי מצותיה ולא הוה עד שלשים אלמא דרבנן סברי אם פדאו אינו פדוי:

רב ששת אמר. לעולם מצות פדיון (ד) נלמדת והאי דקתני אין בערכין ופטר חמור פחות משלשים שאינו עובר עליו עד שלשים יום מכאן ואילך עובר: **מאי נאו מצוה לאשהותו.** כרב נחמן וקשיא לרב ששת: **מצוה לפדותו.** דמלמדת עד שלשים הוי זמן פדייה ומכאן ואילך עובר: **אלא אמר רבא.** לעולם מצוה לשהותו ואפי' הכי כרב נחמן לא מתרלינא ולא קשיא הא דקתני שלשים יום מצוה לשהותו: **רבי אליעזר הוא דמקים.** בכור בהמה טמאה לבכור אדם: **והא.** דקתני נלמדת רבנן (ה) היא דמתניתין דלא מקשו: **מתני' מצות יעידה.** בהמה העבריה שיעבדנה אדון נאשה: **קודמת למצות פדייה.** שהיא פודה עצמה: **אשר לא יעדה והפדה.** אם יעדה זה מוטב: **עכשיו מצות חליצה קודמת.** שהמייבם את יבמתו שלא נשא מצוה פוגע באיסור אשת אח: **באדון.** (ו) במתפיס בהמה טמאה לגדלן הבית מצות פדייתה באדון קודם לכל אדם:

הדרן עלך הלוקח עובר חמורו

הלוקח עובר פרפו. שאינו רשאי. למכור לעובד כוכבים (ז) בהמה: **גמ' דרבי חנינא.** בפ' קמא (לעיל ה:) מה נשתנו פטורי חמורים מפטורי סוסים וגמלים כו': **דוזטרן מיליה.** דלא מייירי בפטר חמור אלא פרקא קמא וכולה מסכתא מייירי בבכור בהמה טהורה: **בבהמה.** בעדרו: **בדייניה.** דייניין ליה בדייניהן ולקמן מפרש מאי היא: **אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה.** מכי דייש אמילרי כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף כו.): **וממונו במשיכה.** מטלטלין אין נקנין אלא במשיכה במסכת קדושין (דף כו.): **מיד עמיתך.** משמע מיד ליד דהיינו משיכה: **אלא אלא.** עד שתבא לרשותו של ישראל לא קני: **ואימא אי בהא אי בהא.** והכי משמע קרא מיד עמיתך הוא דבמשיכה ולא בכסף הא מיד עובד כוכבים באיזה שתרלה ונשמע מיניה דהיכא דמשך ולא נתן מעו' נמי קני:

מצות חליצה קודמת. מה שפי' רבינו חננאל פי' פרק החולץ (יבמות דף לט:): **מצות** גאולה קודמת **באדון שנאמר ואם לא יגאל.** בערכין פרק המקדיש שדהו (דף כז.) מפ' טעם אחר דבעליס קודמין לפי שמוסיפין חומש והתם פריך לה ומשני:

הדרן עלך הלוקח עובר חמורו

הלוקח. קנה וחייבת בבכורה. ואע"ג דשמעינן קנה אילטריך לאשמועינן דחייבת בבכורה דלא תימא קנה [ב] מספק או מדרבנן קמ"ל דקנה קנין גמור: **מה אחוזה** נקנית בכסף ובשטר ובחזקה. פירוש כשקונה משראל אף עבד כנעני כן כשקונין משראל אבל בעובד כוכבים לא מסתבר שיועיל שטר לפי שקנין שטר לא שייך בעובד כוכבים כדאמרי' פ' חזקת הבתים (ב"ב דף נד:) עובד כוכבים מכי מטא זוזי לידיה איסתליק ליה וישראל לא קני [ג] עד דמטא שטרא לידיה: **מיד** עמיתך במשיכה **הא** מיד עובד כוכבים בכסף. וא"ת דלמא הא מיד [ד] עובד כוכבים בשטר ובחזקה דחזקה נמי שייכא במטלטלין אם עשה בהן שום תיקון כעין נעל וגדר ופרץ בקרקע [ה] י"ל דשני קנייני' הללו הויין מלויין ושייכי זה במוכר וזה בלוקח שזה נותן מעות וזה מוסר אללו החפץ וכן לרבי יוחנן בסמוך [ו] דדרשינן איפכא מיד עמיתך בכסף הא לעובד כוכבים במשיכה וא"ת מנלן שהן חשובין קנין כלל דמוקמינן מסברא קניין דקרא בהני י"ל דאשכחן כסף שקונה במקום אחר בקרקע ובהקדש ומשיכה במציאה והפקר:

אימא לעובד כוכבים בלל בלל **לא** קל וחומר **אם** גופו קני ממונו **לא** כל שכן. וא"ת דלמא בחליפין דהוא מקני ממונו כדדרשינן בקדושין (דף ח.) מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתורת תבואה וכלים ומאי ניהו חליפין ונעבד עברי הנמכר לעובד כוכבים כתיב האי קרא דמשמע הא אחר כגון מטלטלין קונה עובד כוכבים בחליפין וי"ל דאי לא אשכחן כסף או משיכה בעובד כוכבים לא הוה מוקמינן ליה בחליפין [ז] ועי"ל האי דקאמר עובד כוכבים בחלא בחליפין ששה בעובד כוכבים ובישראל מיירי אלא בקנין חדש כגון כסף או משיכה: (לעיל) [ח] **אם** גופו קני. אם גופו דישראל קני ליה עובד כוכבים בכסף כו' מדלא פריך הכא אם כן אפי' בשטר וחזקה נמי כדפריך לעיל יש ראיה לפי"ת דמפרש פרק קמא דקדושין (דף יד:) אשכחן עבד עברי הנמכר לעובד כוכבים שכל קניינו בכסף כלומר כל קניינו דעובד כוכבים בעבד עברי בכסף כדכתיב (ויקרא כה) מכסף מקנתו ולא בשטר וחזקה כדמוכח הכא ובקונטרס פי' שם לכל דבר קניינו בכסף כדדרשינן הכא מיד עמיתך במשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף וקשה דהאי דרשא גרים לקים היא והלכה כר' יוחנן ול"ת אכתי עובד כוכבי' קונה ישראל בחזקה כדאמר גיטין (דף לח.) מנין לעובד כוכבים שקונה ישראל בחזקה שנאמר ויצא ממנו שני י"ל דהתם חזקה כשיש מלחמה הוא והוא הדין ממונו כדאמר חולין (דף פ:) עמון ומואב טיהרו בסיחון: דבר

(יבמות דף לט:): **מצות** גאולה קודמת באדון שנאמר **ואם לא יגאל.** בערכין פרק המקדיש שדהו (דף כז.) מפ' טעם אחר דבעליס קודמין לפי שמוסיפין חומש והתם פריך לה ומשני:

[ג] רב ששת אמר לומר שאינו עובר עליו מתיב רמי בר חמא [ד] מצותו כל שלשים יום מכאן ואילך או פודהו או עורפו מאי לאו מצוה לשהותו כל שלשים יום לא מצוה [א] לפדותו כל שלשים יום אי הכי מכאן ואילך או פודהו או עובר עליו מיבעי ליה [ב] אלא אמר רבא לא קשיא הא רבי אליעזר דמקשי הא רבנן דלא מקשי: **מתני'** [ב] לא רצה לפדותו [ג] עורפו מאחוריו וקוברו [ג] מצות הפדייה קודמת למצות עריפה שנאמר [ו] אם לא תפדה וערפתו [ד] מצות יעידה קודמת למצות הפדייה שנאמר [2] אשר לא יעדה והפדה [ה] מצות [ז] היבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום מצות [ח] הגאולה באדון הוא קודם לכל אדם שנאמר [3] ואם לא יגאל ונמכר בערכך:

הדרן עלך הלוקח עובר חמורו

הלוקח [ט] עובר פרתו של עובר כוכבים והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי [י] והמשתתף לו [יא] והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה שנאמר בישראל אבל לא באחרים [יב] הכהנים והלוים חייבים [יג] (יד) שלא נפטרו מבכור בהמה טהורה אלא מפדיון הבן ומפטר חמור: **גמ'** מאי איריא דתני עובר חמורו ברישא והדר תני עובר פרתו ליתני ברישא עובר פרתו דקדושת הגוף הוא והדר ליתני עובר חמורו דקדושת דמים הוא אמרי במערבא איבעית אימא [ט] איידי דחביבא ליה כדרבי חנינא ואי בעית אימא איידי דזוטרן מיליה דבהמה טמאה (ה) פסיק ושדי לה אמר ר' יצחק בר נחמני אמר ריש לקיש משום ר' אושעיא [יא] ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמתו בדיניהם אע"פ שלא משך קנה וחייבת בבכורה. מש

רב ששת אמר לומר שאינו עובר עליו. מצות כל שלשים יום מכאן ואילך אם פודהו ואם עורפו אם לא מצוה לשהותו כל שלשים יום לא מצוה לפדותו כל שלשים יום אי הכי מכאן ואילך אם פודהו אם עובר עליו מיבעי ליה אלא אמר רבא לא קשיא הא רבי אליעזר דמקשי הא רבנן דלא מקשי: **מתני'** לא רצה לפדותו עורפו מאחוריו וקוברו מצות הפדייה קודמת למצות עריפה שנאמר אם לא תפדה וערפתו מצות יעידה קודמת למצות הפדייה שנאמר אשר לא יעדה והפדה מצות היבום קודמת למצות חליצה בראשונה שהיו מתכוונין לשם מצוה ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה אמרו מצות חליצה קודמת למצות יבום מצות הגאולה באדון הוא קודם לכל אדם שנאמר ואם לא יגאל ונמכר בערכך:

הדרן עלך הלוקח עובר חמורו

הלוקח עובר פרתו של עובר כוכבים והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי והמשתתף לו והמקבל ממנו והנותן לו בקבלה פטור מן הבכורה שנאמר בישראל אבל לא באחרים הכהנים והלוים חייבים שלא נפטרו מבכור בהמה טהורה אלא מפדיון הבן ומפטר חמור: **גמ'** מאי איריא דתני עובר חמורו ברישא והדר תני עובר פרתו ליתני ברישא עובר פרתו דקדושת הגוף הוא והדר ליתני עובר חמורו דקדושת דמים הוא אמרי במערבא איבעית אימא איידי דחביבא ליה כדרבי חנינא ואי בעית אימא איידי דזוטרן מיליה דבהמה טמאה (ה) פסיק ושדי לה אמר ר' יצחק בר נחמני אמר ריש לקיש משום ר' אושעיא ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בבהמתו בדיניהם אע"פ שלא משך קנה ופטור מן הבכורה אמר מר ישראל שנתן מעות לעובד כוכבים בדיניהם אף על פי שלא משך קנה וחייבת בבכורה מאי בדיניהם אי נימא בדיניהם דגופיה דאתי בקל וחומר אם גופיה קני ליה ישראל בכסף דכתיב לרשת אחוזה הקישו הכתוב לאחוזה מה אחוזה נקנית בכסף ובשטר ובחזקה אף עבד כנעני נקנה בכסף ממונו לא כל שכן הוא אם כן אפי' בשטר ובחזקה נמי ועוד ישראל מישראל יוכיחו דגופיה קני ליה בכסף ממונו במשיכה אלא אמר אביי בדיניהם שפסקה להם תורה או קנה מיד עמיתך מיד עמיתך הוא דבמשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף ואימא מיד עובד כוכבים כלל כלל לא אמרי לא ס"ד ק"ו הוא אם גופו קונה ממונו לא כ"ש ואימא מיד עובד כוכבים עד דאיכא תרתי אמרי ולאו ק"ו הוא גופו באחת ממונו בשתים ואימא או בהא או בהא דומיא דעמיתך מה עמיתך בחדא אף עובד כוכבים נמי בחדא אמר מר ועובד כוכבים שנתן מעות לישראל בבהמתו בדיניהן אע"פ שלא משך קנה ופטור מן הבכורה מאי בדיניהן אילימא בדיניהן דגופיה משום דאתי בק"ו אם גופו ישראל קני ליה בכסף דכתיב מכסף מקנתו ממונו לא כ"ש ישראל מישראל יוכיחו דגופו קני בכסף ממונו במשיכה אלא אמר אביי בדיניהם שפסקה להם תורה וכי תמכרו ממכר לעמיתך לעמיתך במשיכה הא לעובד כוכבים בכסף ואימא לעובד כוכבים כלל כלל לא אמרי לאו ק"ו הוא אם גופו קנה ממונו לא כ"ש אימא לעובד כוכבים עד דאיכא תרתי לאו ק"ו הוא גופו באחד ממונו בשתים ואימא או בהא או בהא דומיא דעמיתך מה

לא נפטרו אלא מפדיון הבן ופטר חמור. כדאמר בפרקין דלעיל אך פדה תפדה את בכור האדם ואת בכור הבהמה הטמאה את שישנו בבכור אדם ישנו בבכור בהמה טמאה כו' אלמא דלא נפטרו אלא מאלו ב' דינין: דקדושת הגוף. דאינו בר פדייה: אידי דחביבא ליה כו' חנינא דאמ' [לעיל] שהרי סייעו את ישראל וכו': איידי דזוטרן מילתא (דליכא ב') [דלא מיירי ביה] אלא בפרק ראשון אבל כולה מסכתא מיירי בבכור בהמה טהורה: בדיניה'. כלומ' כל סחורה שיש יד עובד כוכבים באמצע בעי למיזל אחר דינו ואזלינן בתר דיניהן ובדיניהן מעות קונות: אילימא בדיני דגופו. דעובד כוכבים דנקנה לישראל בכסף דהקישו הכתוב לאחוזה דכתיב והתנחלתם וגו' מה אחוזה נקנית בכסף בשטר ובחזקה אף עבד כנעני: ועוד מכסף מקנתו משמע בין ישראל לעובד כוכבים בין עובד כוכבים לישראל בכסף: ממונו בהמתו לא כ"ש. מיהא לא שמעי' ישראל מישראל יוכיח דגופו קני ליה בכסף כדאמרן מכסף מקנתו וממונו במשיכה: מיד עמיתך הוא דבמשיכה כתיב מיד דבר הניתן מיד ליד. מיד עובד כוכבים מכסף: ואימא דלהכי אתא קרא מיד עמיתך הוא דליקני מיד עובד כוכבים כלל כלל לא דאם רוצה העובד כוכבים לחזור בו יכול

בחליפין דלא מצינו חליפין לעובד כוכבים כדמשמע הכא לעובד כוכבים בחדא ולישראל בחדא ולמאי דפי' ניחא דלעולם הוא קונה שפיר בחליפין והא דלא חשיב ליה משום דלא חשיב אלא הני דכתיבי בקרא וכן ראיתי בשם ר' יהודה כתוב שראה את ר"י רבו שהורה הלכה למעשה באדם ששלח עובד כוכבים להביא מעותיו המופקדים לו ביד חבירו וכתב בה וקנינא מן פלוני בר פלוני במנא דכשר למקני' ביה והיינו חליפין ומיהו יש לגמגם דהיאך עשאה ע"י עובד כוכבים הא ק"ל שליח שויה ואין שליחות לעובד כוכבים ומיהו מאחר שקנה העובד כוכבים בחליפין מיד הישראל המורשה אין לנפקד לחוש שמא יתבענו המפקיד לדין ובפ"ק דקדושין הארכתי. תוס' חיצוניות: ז אמרת ק"ו גופו קונה ממונו לא כ"ש וא"ת אמאי לא קאמר כסף דישראל יוכיח דגופו של ישראל קני בו ואין ממונו דישראל קני בו וה"נ קאמר לעיל וי"ל דאין זה סברא שלא יהיה שום קנין בממון דעובד כוכבים דלגבי זה אין לומר יוכיח דדוקא לעיל דבעי למילף קנין שיועיל במטלטלין שייך לומר ישראל יוכיח. תוס' חיצוניות: ח דלא תימא קנה ואו"ר דהוה ס"ד דקנה מספק והכהן לא יוכל להוציא מידו הבכור מטעם ספק קמ"ל דחייב בבכורה ודאי שהקנין קנין גמור ולהכי תנא נמי בתר הכי אעפ"י שלא משך קנה ופטורה מן הבכורה ע"כ: ט יי"ל דב' קנינים וכו' וז"ל תוס' חיצוניות וי"ל דפשיטא ליה דלית לן לרבויי אלא משיכה וכסף שאלו הקנינים רגילים בני אדם לעשות לישא וליתן בהם ולכך פשיטא ליה דאתא לרבויי כסף או משיכה ושמא י"ל דדוקא כסף משוי למשיכה משום דשכיחי חד בלוקח וחד במוכר שהמוכר מקבל המעות והלוקח מושך אצלו הלכך דמו אהדדי טפי משאר קנינים:

ז) גי' רבינו בגמ' ז"ס מכאן ואילך או עורפו או עובר עליו וכו' ומפרש דלרב ששת לאחר ל' אין תקנה בפדיון כלל.

ח) אולי ל"ל דלר"י ודאי ניחא כך בריתא דמלי' לפרושי דמלה להשהותו קאמר אלא דשיעור וכו'.

[ד] [מוספתא פ"א ה"ו ע"ש], [ב] [נמצה שבמשניות אינא עורפו כנקיון ופי' הר"ש קופיץ סכין גדול כמין גרזן קטן וכו'], [ג] [עי' תוס' ערכין כז. ד"ה מאלן], [ד] יבמות לט: כתובות סד., [ה] [ערכין כז.], [ו] [לעיל ד.], [ז] [יבמות ג: וש"נ], [ח] [קדושין כב:], [ט] עובד כוכבים בחזקה דמזקה כל"ל ל"ק, [י] דרשון ל"ק, [כ] וכא דקאמר אף עובד כוכבים נמי בחלא לאו בחליפין מיירי שזה קנין חדש אלא בקנין שאוה בעובד כוכבים וישראל כנון כסף או משיכה כדאמרי' לעיל הס"ד ל"ק, [ל] עי' במ' בני יעקב סי' ב,

תורה אור השלם

1. וְכָל פֶּטֶר חֲמֹר תִּפְדֶּה בְשֶׂה וְאִם לֹא תִפְדֶּה וַעֲרַפְתּוֹ וְכל בְּכוֹר אָדָם בְּבָנֶיךָ תִּפְדֶּה:
שמות יג יג
2. אם רָעָה בְּעֵינֵי אֲדֹנָיִךְ אֲשֶׁר לוֹ יְעָדָהּ וְהֶפְדָּהּ לְעַם נָכְרִי לֹא יִמְשֹׁל לִמְכָרָהּ בְּבִגְדוֹ בָהּ:
שמות כא ח
3. וְאִם בְּבַהֲמָה הַטְּמֵאָה וּפָדָה בְּעֶרְכֶּךָ וְיָסַף חֲמִשִּׁתוֹ עָלָיו וְאִם לֹא יִגָּאֵל וְנִמְכַּר בְּעֶרְכֶּךָ:
ויקרא כז כז
4. וְהִתְנַחֲלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ:
ויקרא כה מו
5. וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קֹנֶה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו:
ויקרא כה יד
6. אַם עוֹד רַבּוֹת בַּשָּׁנִים לְפִיהֶן יָשִׁיב גְּאֻלָּתוֹ מִכֶּסֶף מִקְנָתוֹ:
ויקרא כה נא

הגהות הב"ח

(א) במשנה הכהנים ולוים מייעים לא נפטרו: (ב) גמ' פסיק ושדי לה. כ"ג וכדמנעות ומגדלים אימא כה"ג פסיק שרי להו ע"ש בגרס"י: (ג) שם אם גופו של ישראל קני ליה בכסף דמתיב מכסף מקנתו: (ד) רש"י ד"ה כל שלא: (ה) ד"ה והא וכו' דנגן דמתני' היא דלא: (ו) ד"ה נאדון המתפיס בהמה לגדלן כל"ל ומיהא מקמה נמקה: (ז) ד"ה שאינו וכו' בהמה גסה הס"ד:

רבינו גרשום

רב ששת אמר. מאי ופדיון פטר חמור לאלתר לומר שאם פדאו קודם ל' אינו עובר עליו אע"ג דפדאו שלא בזמן מצותו: מאי מצותו כל ל' דקאמר לאו מצוה לשהותו כל שלשים קודם שיפדנו אלמא דאם פדאו קודם עובר עליו: לא מצוה לפדותו כל שלשים קאמר דבתוך ל' עד ל' הוי זמן פדייתו ואם לא פדאו עד ל': עובר עליו מיכן ואילך אי הכי. כיון דמוקמת דמצוה לפדותו כל ל'. האי דקתני מיכן ואילך (מל' ואילך) או פודהו או עורפו. מיכן ואילך (ג) או עורפו או עובר עליו מיבעי ליה משום דכבר עבר זמן פדייתו אלא מדתני או פודהו או עורפו ש"מ משום הכי או פודהו דמיכן ואילך הוי זמן פדייתו אלמא דמצוה לשהותו ולית לדרב ששת דאמר לומר שאינו עובר עליו ולטעמיך קשיא אהדדי: אלא אמר רבא לא קשיא הא דתני ובפדיון הבן ובפטר חמור פחות מל' היינו ר' אליעזר דמקיש בכור בהמה טמאה לבכור אדם דכתיב אך פדה תפדה וגו' והא דתני ופדיון פטר חמור לאלתר היינו רבנן דלא מקשי: לשם מצוה. לבנות בית אחיו: בראשונה. כשהיו אנשים כשרים ועכשיו שאין מתכוונין לשם מצוה. אלא לשם בעילה: אמרו מצות חליצה קודמת. דכיון דלא בעיל לשם מצוה הוי כפוגע בערוה: מצות גאולה בהמה טמאה באדון קודם לגאולת כל אדם משום דבעלים מוסיפין חומש כשגואלין אותה. ושאר כל אדם הגואל אותה אין מוסיפין חומש דכתיב ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ויסף חמישיתו עליו ואם לא גאל (באדם) [בבעלים] נמכר בערכך לכל אדם: **סליק פירקא**

גליון הש"ם

תוס' ד"ה מה וכו' עד דמטא שטרא לידיה. עיין קדושין יד ע"ב תד"ה הוא:

שיטה מקובצת

[ז] רב ששת אמר לומר שאינו עובר עליו. כלומר ודאי גם למצוה מצוה לאלתר כדקתני ברייתא קמייתא והאי דקתני אין בפטר חמור פחות מל' לענין דאינו עובר אם מאחר לפדותו עד ל' אבל מכאן ואילך עובר עליו אם אין פודהו או עורפו וצ"ע כיון דמצוה לפדותו לאלתר אלמא לא יליף כלל מפדיון הבן א"כ מנ"ל הא דמל' [יום ואילך] עובר ומה שיעור דל' יום וצ"ל דמדרבנן בעלמא: [ח] אלא אמר רבא ל"ק הא ר"א דמקיש וכו'. צ"ל דרבא לא ס"ל כר"נ דאמר מצוה להשהותו הא ר"א כר"נ לא הוצרך לומר הא ר"א הא רבנן [ט] דלר"נ ניחא הך ברייתא דמצוה להשהותו ודאי מצינן לפרושי דשנו' באפי נפשה קמשני ולא נימא דהא דקתני אין בפטר חמור פחות מל' מיירי לומר שאינו עובר עליו כר"ש אלא כר"א ובדיעבד נמי אינו פדוי אם פדהו תוך ל' יום או למצוה מיהת דמצוה להשהותו דהך פדיון דפטר חמור לאלתר כתבנן ובקונט' כתב לא כר"נ מתרצא אלא כרב ששת וצ"ע למה לא פירש רש"י דהוי שנוא באפי נפשה. תוס' חיצוניות: [ז] מה שמיתך בחדא אף עובד כוכבים בחדא. מכאן היה קשה לר"י על שהיה מפרש בפ"ק דקדושין גבי הא דקאמר התם מכסף מקנתו בכסף הוא נקנה פירוש העבד עברי לעובד כוכבים ואינו נקנה בחורת תבואה וכלים פירוש חליפין ונראה לר"י משום דעובד כוכבים קונה שפיר שאר קניינין בחליפין מדמיעט התם עבד עברי דאינו נקנה לעובד כוכבים בחליפין ואם אין עובד כוכבים קונה בשום מקום בחליפין אמאי אצטריך קרא למעוטי גבי עבד עברי אלא ש"מ דעובד כוכבים קונה בחליפין והשתא קשה לר"י מאי האי דקאמר הכא ישראל בחדא אף עובד כוכבים בחדא והא עובד כוכבים נמי נקנה בחליפין ואור"י דה"נ קאמר ישראל בחדא אעפ"י שקנה גם בחליפין וטעמא דלא חשיב חליפין משום דלא חשיב אלא הני קניינין דכתיב בקרא משיכה ומעות כדפיר' לעיל שבאותן קניינין בני אדם רגילין לישא וליתן ומתוך כך ניחא קושיא אחרת שמקשה התם ר"י גבי הא דהכא דהיכי ס"ד דנילף משדה עפרון שתקנה אשה בחליפין והלא שדה עפרון לא מיקניא עז א מיי' פי"ב מהלכות בכורים הלכה ו סמג עשין קמה קמו טוש"ע י"ד סימן שכא סעיף ז: ב [מיי' שם הלכה ו והלכה ז]: עח ג מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף יב: עט ד מיי' פ"ד מהלכות עבדים הלכה ז: פ ה מיי' פ"ז מהלכות יבום הלכה ב טוש"ע אה"ע סי' קסה סע"ז: פא ו מיי' פ"ה מהלכות ערכין הלכה ז: א ז מיי' פ"ד מהלכות בכורות הלכה כ סמג עשין קמה קמו: ב ח מיי' שם הלכה ו וסמג שם טוש"ע י"ד סי' שכ סעיף ג: ג ט מיי' שם הלכה ג טוש"ע שם סעיף ז: ד י מיי' פ"ז מהלכות בכורות הלכה ז טוש"ע י"ד סימן שכ סעיף ז: ה כ מיי' פ"ד שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ו: ו ל מיי' פ"ה מהלכות עבדים הלכה ז טוש"ע י"ד סי' רסז סעיף כג: